M E M O

Aan	:	NVvR
Van	:	Van Oort & Van Oort
Betreft	:	Verslag algemeen overleg Rechtspraak
Datum	:	26 september 2019

Aanleiding

- Op 26 september 2019 van 13.30 tot 16.30 uur vond het algemeen overleg Rechtspraak plaats in de Tweede Kamercommissie JenV. Van Oort & Van Oort heeft het debat gevolgd en de belangrijkste passages samengevat in een verslag.
- Aanwezig waren de Tweede Kamerleden Nispen (SP), Groothuizen (D66), Van den Berge (GroenLinks), Van Dam (CDA), Kuiken (PvdA) en Van Wijngaarden (VVD).

Kern

- In het debat over de rechtsstaat uiten alle Kamerleden hun schok over de dood van advocaat en rechter plaatsvervanger Wiersum. Kamerleden Groothuizen (D66) en Van Wijngaarden (VVD) vragen de minister de kwestie van anonimisering van rechters, naar aanleiding van de brief van NVvR, zorgvuldig uit te zoeken. De minister zegt daarop toe de Kamer te informeren over de uitkomsten van de nadere bestuderingen van het voorstel van de Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak over anonieme rechters.
- Verschillende Kamerleden bevragen minister Dekker wanneer de rechters in de praktijk iets zullen merken van de extra financiële middelen. Ook willen zij op de hoogte worden gehouden over de voortgang van de rechtspraak om de knelpunten op te lossen. Meerdere Kamerleden benadrukken dat de stem van de rechters gehoord moet worden. De minister geeft aan de rechtspraak vrij te willen laten in hoe zij de middelen precies inzetten om de knelpunten weg te werken. Hij vraagt de Raad aan de Kamer periodiek te rapporteren over de extra financiële middelen en het proces rondom de organisatie van de verandering van de werkwijze van de gerechten. Tegelijkertijd heeft de minister toegezegd dat hij geen beroep zal doen op het eigen vermogen en de egaliseringsrekening van de rechtspraak.
- Van Nispen (SP) benoemt dat het tekort aan rechters niet opgelost gaat worden door flexpools. De minister meent dat dit wel een goede oplossing is, omdat niet in elk rechtsgebied of gerecht een tekort aan rechters is.
- De invloed van de minister bij benoemingen van bestuurders in de rechtspraak moet minder, aldus Van Nispen. Kuiken (PvdA) uit haar zorgen over de onafhankelijkheid van de positie van het OM.
- Meerdere Kamerleden menen dat het budget van €1 miljoen voor maatschappelijk effectieve projecten te laag is. Kuiken en Van Wijngaarden vragen of de pilottermijn verlengd kan worden. De minister stelt dat het bedrag enkel ter ondersteuning is en de pilottermijn enkel wettelijk wordt vastgelegd in de nog te bespreken Experimentenwet rechtspleging.
- Zowel Groothuizen als Van den Berge (GroenLinks) uiten hun zorgen over de rechtspraak in Europese context. Van den Berge vraagt om een rechtstatelijkheidsmechanisme. De minister laat weten dat er plannen zijn in de Europese Commissie die ook in de Kamer besproken zullen worden.
- Van Nispen, Groothuizen en Kuiken vragen aandacht voor de aangekondigde staking van advocaten over de vergoedingen van gesubsidieerde bijstand. Ze menen dat de minister ook zelf over de brug moet komen. De minister benadrukt dat het gesprek over verbeteringen moeilijk op gang komt en de advocatuur niet enkel om geld kan vragen.

Eerste Termijn Kamer

Van Nispen (SP):

- Van Nispen wil weten wanneer de rechters concreet iets gaan merken van het extra budget voor de rechtspraak.
- Hij meent dat het tekort aan rechters niet opgelost gaat worden door flexpools of vliegende brigades. Op deze manier wordt het ene gat met het andere gevuld en dat is onwenselijk.
- Van Nispen benadrukt dat er minder invloed moet zijn van de minister bij de benoeming van bestuurders in de rechtspraak. Ook benoemt Van Nispen de door NVvR gecommuniceerde zorgen van rechters over de top-down aanpak die lijkt op 'de oprichting van een superverkeerstoren die over ons beslist'. De brief van de Raad is slecht gevallen, dus het gaat nog niet goed met de verhoudingen, aldus Van Nispen.
- Van Nispen meent dat €1 miljoen voor maatschappelijk effectieve projecten te weinig is. Ook vraagt hij waar de regie ligt. Met nieuwe projecten gaat men terug naar het idee van de 'kantonrechter', terwijl die juist allemaal gesloten zijn.
- Daarnaast vindt Van Nispen het zonde dat net afgestudeerden niet meteen kunnen starten met een opleiding tot rechter. Zo verlies je veel rechters aan advocatenkantoren.
- Tenslotte vraagt Van Nispen aandacht voor de aankondiging van strafrechtadvocaten om twee weken te staken uit onvrede over de vergoedingen voor gesubsidieerde bijstand. Hij vindt het niet kunnen dat de minister niet met extra budget over de brug wil komen.

<u>Groothuizen (D66):</u>

- Groothuizen uit zijn zorgen over de rechtspraak in Europese context naar aanleiding van de brief van Europese rechters over de staat van de rechtsstaat in EU-landen.
- Het is goed nieuws dat er extra geld vrijkomt voor de rechtspraak en dat het pxq-model wordt aangepast. Net als Van Nispen wil Groothuizen weten wanneer de rechtspraak hier iets van gaat merken.
- Groothuizen benadrukt dat de werkvloer moet doorklinken in de bestuurskamers en de rechtspraak tevens mee moet bewegen in een moderne samenleving. Er moet een goede balans gezocht worden.
- Groothuizen wil weten wat de rechtspraak gaat doen met het extra geld. Hij wil regelmatig bespreken wat de voortgang is van onder meer de doorlooptijden.
- Ook Groothuizen vindt €1 miljoen voor innovatieve rechtspraak niet in balans met de publiekelijk uitgesproken ambities van de minister.
    - Van Dam (CDA) meent dat er nu prioriteit moet liggen bij het wegwerken van de achterstanden omdat dat al ambitieus genoeg is.
    - Groothuizen meent dat het wegwerken van achterstanden belangrijk is, maar innovatie noodzakelijk is om de rechtspraak maatschappelijke effectief te houden.

<u>Van den Berge (GroenLinks):</u>

- Van den Berge wil weten hoe het extra geld wordt ingezet om de specifieke uitdagingen uit het visitatierapport aan te pakken. Hij vraagt of de minister hier later op terug kan komen.
- Ook Van den Berge maakt zich zorgen over de rechtsstaat in verschillende EU-lidstaten. Hij wil weten hoe er gebruik gemaakt kan worden van het voorzitterschap van de Raad voor de Rechtspraak om te komen tot een sterkere rechtspraak.
- Van den Berge benoemt de zorgen van rechters over een te centralistisch model van bestuur en benadrukt dat hun stem gehoord moet worden.

Van Dam (CDA):

- Van Dam meent dat er veel taken op het bordje van de rechtspraak zelf liggen, maar hij wil ook de minister aanspreken. Hij meent dat de verandering in het bekostigingssysteem goed is, maar meent dat de rechtspraak op termijn niet een product maar een waarde moet zijn.
    - Van Wijngaarden (VVD) vraagt of het niet logisch is dat de financiering deels 'mee ademt' met het aantal zaken.
    - Van Dam meent dat productfinanciering in veel sectoren niet heeft gebracht wat gehoopt was. Bij de politie werkt men nu ook met een lumpsumbekostiging. Hij accepteert dat er afspraken zijn gemaakt tot 2022, maar wil deze tijd wel gebruiken om ook naar alternatieven te kijken.
    - Van Nispen (SP) vraagt wat de positie van het CDA is over maatschappelijke effectiviteit.
    - Van Dam stelt dat de rechtspraak moet focussen op het wegwerken van achterstanden. In de normale procesgang moet ook aandacht zijn voor maatschappelijke effectiviteit.

Kuiken (PvdA):

- Kuiken benoemt dat, na de dood van advocaat Wiersum, er veel meer gevraagd wordt van beveiliging en veiligheid. Ze vraagt zich af wat dit financieel betekent.
- Kuiken benoemt verder dat als er geïnvesteerd wordt in een deel van de keten, er ook extra geld moet naar een ander deel van de keten, zoals het OM.
- Verder vraagt Kuiken of het mogelijk is de experimenten binnen buurtrechtspraak te verlengen van 3 naar 5 jaar.
- Kuiken benoemt dat de positie van het OM in de knel komt als het gaat over onafhankelijkheid. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de zaak Wilders, maar ook breder. Daar moet scherper opgelet worden.

Van Wijngaarden (VVD):

- Van Wijngaarden wil weten hoe de minister kijkt naar de optie van anonimisering van rechters en officieren van justitie. De VVD meent dat de discussie hierover geen taboe moet zijn. Hij wil weten of het mogelijk is en wat eventueel in de weg zou staan.
    - Groothuizen (D66) wil weten hoe de VVD de kwestie van anonimiseren afweegt tegen het publieke belang van toegankelijke rechtspraak. Er mogen hierbij geen overhaaste besluiten genomen worden.
    - Van Wijngaarden meent dat er een nieuwe veiligheidssituatie is ontstaan. Hij wil de discussie voeren over de voor- en nadelen.
- Van Wijngaarden wil weten wanneer de Kamer wordt geïnformeerd over de voortgang van de rechtspraak achterstanden weg te werken.
    - Van Nispen (SP) benoemt dat tijdige rechtspraak belangrijk is, maar wil ook niet te hoog gespannen verwachtingen. De flexpool is geen oplossing voor het rechtertekort.
    - Van Wijngaarden maakt zich geen illusies over de uitdagingen rond de doorlooptijden en tekorten.
- Een goede rechter maakt niet altijd een goede bestuurder.
    - Van den Berge (GroenLinks) stelt dat bestuurders wel uit de praktijk moeten weten wat er in de rechtspraak gebeurt. Rechters moeten gehoord worden in bestuur. Een goede bestuurder heeft niet altijd verstand van de rechtspraak.
    - Van Wijngaarden erkent dit. Enerzijds is er iemand nodig met voldoende managementkwaliteiten om de organisatie een bepaalde kant op te krijgen, anderzijds wil je geen bestuurders die zijn losgezongen van de werkelijkheid.
- In navolging van Kuiken vraagt ook Van Wijngaarden of experimenten in de rechtspraak niet verlengd kunnen worden.

Eerste Termijn Bewindspersoon

Minister Dekker:

- De impact van de dood van Wiersum is enorm. Ook op rechters. De minister stelt dat er acute maatregelen genomen zijn, maar dat dit ook breder aangevlogen moet worden.
- In antwoord op Van Wijngaarden (VVD) en Groothuizen (D66) zegt de minister goed naar de plannen rond om anonimisering te kijken en hierop terug te komen in de Kamer.
- Minister Dekker prijst de rol van de Raad in de prijsonderhandelingen. Ze zijn goed gezamenlijk opgetrokken. In antwoord op vragen over de invulling van het budget geeft de minister aan niet op de stoel van de rechtspraak te willen zitten. Hij zal hierover rapporteren of vragen de Raad te laten rapporteren over de voortgang rond het wegwerken van de tekorten en het verkorten van de doorlooptijden.
    - Van Dam (CDA) meent ook dat de rechtspraak zelf aan de slag moet. Tegelijkertijd wil hij niet over drie jaar dezelfde problemen. Omdat dit gaat over een periode van maar drie jaar, wil hij het liefst vaker dan één keer per jaar een voortgangsbrief.

Financiën en doorlooptijden

- De bekostigingssystematiek is aangepast. Ongeveer de helft van de financiering 'ademt mee' met het aantal zaken. Tot 2022 zijn hier goede afspraken over gemaakt. Over drie jaar staan we voor een nieuwe ronde prijsafspraken en dan moet er ook gekeken worden of er een ander bekostigingssysteem nodig is. Een lumpsum-financiering is een mogelijkheid, maar heeft ook voor- en nadelen.
- De minister denkt dat de rechtspraak langzamerhand iets gaat merken van de extra investeringen.
    - Groothuizen (D66) wil op de hoogte gehouden worden of de rechters de verbetering merken.
    - De minister stelt dat dit onderdeel van de terugkoppeling is.
- De minister meent, in antwoord op Van Nispen (SP) dat het goed is dat rechters eerst buiten ervaring opdoen voordat zij aan hun rechtersopleiding beginnen. Het is wel moeilijk om hen daarna weer 'binnen' te krijgen. Een goede mix houden is onderdeel van gesprek tussen SSR en de Raad.
- Het blijft prioriteit om zaken sneller te laten verlopen. Met een landelijk project doorlooptijden wordt een nullijn vastgesteld en een implementatieplan.
- De minister denkt dat de flexpool wél goed zal werken, omdat er verder gekeken moet worden dan het eigen gerecht. Hij meent dat niet in elke provincie en in elk gerecht een tekort aan rechters is. Strategische personeelsplanning en uniformering van processen moet rechtspraak breed goed worden georganiseerd.

Besturing en organisatie

- Een andere manier van werken is nodig, aldus de minister. De Raad, presidenten van gerechtshoven en rechters hebben hier uitvoerig over gesproken en de minister steunt hen om vaart te maken.
- Hierbij moet beroep gedaan worden op de collectieve verantwoordelijkheid. Autonomie van de rechter betekent dan ook niet dat de rechter niet mee hoeft in een veranderende organisatiecultuur.
    - Van Nispen (SP) stelt dat de stem van de rechters en ondersteunend personeel wel écht meegenomen moet worden. Hij hoort de minister zeggen dat hij zich opstelt achter de bestuurders en presidenten, omdat 'we anders over drie jaar weer dezelfde situatie hebben'. Van Nispen stelt echter dat als rechters niet zelf betrokken worden, over drie jaar óók niets is veranderd.

    - De minister antwoordt dat de stem van de werkvloer inderdaad gehoord moet worden en dat hij de Raad hierop aanspreekt.
- In antwoord op Van Dam (CDA) stelt de minister dat de cijfers over de voortgang van de Raad moeten komen. De Kamer zal dan met gepaste afstand periodiek geïnformeerd worden.

Innovatie

- Met de experimenten wordt een nieuwe fase in gegaan. De minister meent dat €1 miljoen voldoende is, omdat het met name is om experimenten te ondersteunen. Elke organisatie moet zelf ruimte inbouwen voor vernieuwing.
- Er is geen wettelijk voorgeschreven duur van experimenten. In de binnenkort te bespreken Experimentenwet is wel een termijn van drie jaar gekoppeld, omdat het experimenten zijn waarvoor de wet voor een bepaalde termijn wordt aangepast.
    - Van Wijngaarden (VVD) meent dat hij tegen die tijd ook de mening van de rechtspraak zelf wil horen hierover.
    - De minister denkt dat de Raad en de NVvR tegen die tijd de Kamerleden zullen informeren over hun standpunten.
- De minister meent niet dat de experimenten hetzelfde zijn als de oude kantonrechter. Niet alle initiatieven gaan bijvoorbeeld uit van fysieke nabijheid. De minister is onder de indruk van initiatieven waarin de gemeente en de rechtspraak bijvoorbeeld samen werken om te zorgen dat mensen uit de schulden blijven. Rechters kijken verder dan het stukje strafrecht.

Europa

- Ook de minister maakt zich zorgen over Europese ontwikkelingen op het gebied van de rechtsstaat. Toen hij in Polen was en sprak met rechters kwam hij tot de conclusie dat het gaat om doelbewuste intimidatie en ontmanteling van de rechtspraak. Er zijn inmiddels plannen om te bekijken hoe dit beter gemonitord kan worden.
    - Van den Berge (GroenLinks) wil dat de minister in de Raad Bestuur en Justitie het rechtstatelijkheidsmechanisme agendeert. Nu is er geen escalatieladder en hebben we alleen het middel artikel 7.
    - De minister laat weten dat de commissie voorstellen heeft gedaan en dat deze nog besproken worden. Er komt een ‘rijkere invulling’ van de toetsingscyclus.

Rechtsbijstand

- De minister betreurt de aankondiging van de staking van de advocaten. Hij wil er samen uitkomen en heeft hen aan tafel uitgenodigd, maar de advocatuur moet ook zelf bekijken wat ze kunnen doen.
    - Van Nispen (SP) meent dat de minister dit niet serieus genoeg neemt. De advocaten hebben vaak aan tafel gezeten.
    - De minister stelt dat de advocaten niet alleen maar geld kunnen vragen. Het gesprek komt moeilijk op gang.
    - Kuiken (PvdA) vindt het vreemd dat de minister wel geld steekt in de rechtspraak, maar tegen de advocatuur zegt dat zij eerst zelf over de brug moeten komen. De advocatuur staat volgens haar wél ervoor open om te praten. De minister mag de schuld niet alleen bij de advocatuur leggen.
    - De minister meent dat bij de rechtspraak samen gekeken is hoe de problemen opgelost konden worden. Bij de sociale advocatuur komt dat gesprek niet op gang omdat ze enkel meer geld willen. Binnenkort is er een debat over de rechtsbijstand, dan zal er meer over worden gedebatteerd.

Tweede Termijn Kamer
Van Nispen (SP):

- Van Nispen benadrukt dat er veel wordt gevraagd van de rechtspraak. Er kunnen niet té hoge verwachtingen zijn.
- Hij is enthousiast over de experimenten, maar blijft €1 miljoen te weinig vinden.
- De reactie van de minister op de sociale advocatuur vindt Van Nispen onbegrijpelijk.

Groothuizen (D66):

- De advocatuur heeft niet het gevoel dat de minister er voor hen is. Hier komen we op terug in het debat op 7 november.
- Ook wil Groothuizen dat er meer transparantie is over nevenfuncties. Dat moet meegenomen worden in gesprekken met de Raad.

Van den Berge (GroenLinks):

- Het is goed om periodiek te worden geïnformeerd over de voortgang.
- Hij waardeert de inzet op rechtsstatelijkheid in de EU.

Van Dam (CDA):

- De rechtspraak moet zelf benoemen hoe zij de Kamer meenemen in de discussie rondom bestuur. De rechter als vakman is belangrijk, maar er moeten ook mensen zijn die 'de tent runnen'.

Kuiken (PvdA):

- Het budget van de beveiliging van de rechtspraak drukt op het hele veiligheidssysteem. Ze hoopt dat dit terugkomt bij de begrotingen.

Tweede Termijn Bewindspersoon
Minister Dekker:

- Over de nevenfuncties van rechters komt de minister later terug in een brief aan de Kamer.

Toezeggingen

1. De minister zal de Raad voor de Rechtspraak vragen de Kamer via hen te rapporteren over de extra financiële middelen voor de rechtspraak.
2. De minister informeert de Kamer na zijn gesprek met de Raad voor de Rechtspraak over het proces rondom de organisatie van de verandering van de werkwijze van de gerechten
3. De minister zal de Kamer informeren over de uitkomsten van de nadere bestuderingen van het voorstel van de Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak over anonieme rechters.
4. De Kamer wordt nader geïnformeerd over de opleiding en nevenfuncties van rechters.
5. De Kamer ontvangt de antwoorden op de vragen over de tolken per brief voor het betreffende algemeen overleg.